

t 2370

DRAMA®

DRAMA SLOVENSKEGA NARODNEGA GLEDALIŠČA V MARIBORU
THE DRAMA OF THE SLOVENE NATIONAL THEATRE MARIBOR
SLOVENSKA ULICA 27 / 2000 MARIBOR / SLOVENIJA
TEL.: +386 (0)62 22 84 01 26, 22 84 0
FAX: +386 (0)62 22 32 15
E-mail: drama.sng.maribor@sng-mb.si
URL: www.sng-mb.si

Tone Partljič

EN DAN RESNICE

komedija

(krstna uprizoritev)

T 29/01

Sezona 1999/2000

P.: 3. 12. 1999

Osebe: JANEZ KRANJC, novinar
MAŠA KRANJC, njegova žena, medicinska sestra
TAJÀ, njuna hči
KATKA, njuna vnučinja, sedem let
JOŽE NOVAK, novinar, gledališki kritik
BIBA NOVAK, njegova žena, tajnica v redakciji
CELCER, direktor in glavni urednik časopisa Slovenska vigred
PREDSEDNIK slovenske liberalne pomlad (SLP), obenem
minister za informiranje
ŽUPAN
JUSTA, novinarka, predsednica časopisnega sindikata Borgis
na Borgis
RIBIČ, komediograf
TANJA, televizijska novinarka
SNEMALEC, nema vloga

Segodi v večjem mestu v naših časih.

Maribor, 1999

1. DEJANJE

Prva slika

Tema. V temi slišim, kako nekdo s poudarjenim glasom in značilnimi akcenti bere časopisni članek. Med branjem se oder počasi razsvetli v dovolj razkošni pisarni direktorja časopisa SLOVENSKA VIGRED zagledamo mrke, a tudi začudne obraze direktorja Roka Celcerja, urednika notranje rubrike Janeza Kranjca, novinarja kulturne rubrike Tomaža Novaka, zaupnico sindikata novinarjev Borgis na Borgis go-spodično Justo.

Vidimo, da bere članek župan mestne občine gospod Mirko Grahek. Da je besen, ^{pa} je videti od daleč.

ŽUPAN: (bere, kot rečeno, najprej v temi, ob koncu pa že dobro obsijan od reflektorjev, kakor tudi vsi drugi.)

"NIČ NI TAKO SLABO, DA NE BI MOGLO BITI ŠE SLABŠE!"*

Še pomnite, tovariši, da je v Programu Zveze komunistov Jugoslavije pisalo, da ni nič tako dobro, da ne bi moglo biti še boljše. In ali veste, gospodje, da so v Ameriki obrnili to dialektično komunistično sintagmo v kapitalistično zakonitost, ki se glasi Nič ni tako slabo, da ne bi moglo biti še slabše!?

NOVAK: Kaj pa je v tem slabega?

CELCER: Molči, če nisi niti prebral. To je bil šele slab uvod.

ŽUPAN: (Nadaljuje.) "Na to sem pomislil danes, ko sem prebral izjavbo gospoda župana naše mestne občine o komunalni problematiki in komunalnem podjetju v našem mestu. Gospod župan je namreč izjavil:

"Naše komunalno podjetje Čisto mesto je eno najperspektivnejših podjetij ne le v našem mestu, ampak v celotni regiji! Organizirali smo ga kot javno podjetje po zakonu o javnih službah iz leta 1993. Lahko smo ponosni nanj. Saj je naše mesto tudi zares čisto. S tem pa ni rečeno, da ~~se~~^{podjetje} Čisto mesto ne bo še naprej reorganiziralo in konstituiralo..."
Tako gospod župan..."

ŽUPAN:
Torej jaz! (Bere naprej. Drugi imajo seveda vsi Slovensko vigred v roki in berejo še vsak sam.)

"Mi pa pravimo v skladu z omenjenim ameriškim Murphyjevem zakonom, da naše Čisto mesto res ni tako slabo organizirano, da ne bi moglo biti še slabše. Če se bo še naprej reorganiziralo, kakor je na proslavi podjetja omenil gospod župan..."

Torej jaz, seveda! Spet sem osebno omenjen!

"Lahko postane s časom le še delniška družba, kar pomeni, da si lahko nekaj posameznikov prilasti podjetje, če le imajo dovolj kapitala, da kupijo delnice. Domevam vsaj, da bo zraven tudi občina, ki bo na ta način podjetju Čisto mesto prepustila stotine cister^m, plugov, kamionov, bagerjev in drugega kapitala, kdo bo, kot marsikaj in marsikje doslej, izginil v privatne roke... Ni potrebno dosti premišljevati in lahko si med bodočimi delničarji predstavljam na primer županovo hčer..."
In jaz sploh nimam hčere!

KRANJC: To vam pove, da gre za fikcijo, glosa, šalo in ne-raziskovalno novinarstvo.

ŽUPAN: "Navsezadnje pa bi lahko premisljevali celo o tem, tudi da bo naša občina nekega lepega dne postala delniška družba. Tajnik občine, oziroma direktor občinske uprave, kakor se zdaj imenuje sam, je izjavil, da mora občinska uprava delovati kot dobro podjetje, kot nekakšna gospodarska družba, ki ima za kapital pač denar davkoplačevalcev. Če hočemo, da bo delovala tako, je najboljše, da se organizira tudi naša občina, kot delniška družba. Tako bo tajnikova teta delničarka, ki bo imela v posesti recimo vrtce, Županova ljubica bo lahko kupila delnice vodovoda, občinski svetniki pa bodo kupili delnice pogrebnega podjetja, da bodo končno pokopali mesnico občino, saj ne bo več potrebna in bo o življenju v mestu odločal kapital v rokah delničarjev. Kako pa bi se lahko ta stvar razpletala naprej, še ni znano, razen tega pač, da ni nič tako slabo, da ne bi moglo biti še slabše!"

(Vrže na mizo časopis. Vsi so kosternirani. Se gledajo.)

Upam, da veste, kaj pomeni ta napad, ta pamflet, to sranje!?

KRANJC: Vsak teden napišem tako glosa. Z istim naslovom Nič ni tako slabo, da ne bi moglo biti še slabše.

Vsi vedo, da je to zajebancija! Fikcija! Črna utopija, ki je tako absurdna, da se ne more uresničiti!

ŽUPAN: Že prav. Zajebancija. Fikcija. Črna utopija.
Vsakotedenska glosa! Zakaj pa sem potem omenjan
jaz in komunalno podjetje!

KRANJC: Saj ne gre za vas. Gre za imaginarnega župana.

ŽUPAN: Kaj? Zdaj nisem niti več župan tega mesta. Sem
imagonaren? Se zdim vam, gospod direktor Celcer,
imagonaren? Ali pa vam od sindikata? Gospa sem
ima~~g~~haren. Ali sem župan z izmenom in priimkom
Mirko Grahek? Na koga bodo pomislili bralci tega
pamfeta, na imaginarno ali konkretno osebo. Na
župana iz Utopije ali župana mesta?! Porka madona!

CELCER: Saj, zato smo se pa sestali, gospod župan, da razre-
šimo ta nesporazum. Nobena juha se navsezadnje ne
poje tako vroča...

ŽUPAN: Ta se bo! Zahlevam, da jutri napišete opravičilo.
Da suspendirate novinarja gospoda Kranjca! Zahlevam
satisfakcijo.

CELCER: Zato bi morali imeti sklepčen nadzorni svet!

ŽUPAN: Saj je sklepčen. Jaz, Kranjc, Novak, gospodična
Justa... vi.

CELCER: Jaz nisem član!

ŽUPAN: Pa kaj zajebavate! Nadzorni svet je sedemčlanski,
nas je četvero! Zahlevam suspenz, javno opravičilo...

KRANJC: O, ne, nobenega suspenza ne bo in ne javnega opravičila... Ni več cekaja... ali konference SZDL!
Gre za šaljivi žurnalistični žanr.

- ŽUPAN: Res duhovito! Šaljivi novinarski žanr! Novinarstvo je, kolikor vem, nadvse resna zadeva in odgovorna, ne pa šaljiva zajebancija, kot se je izvolil izraziti gospod novinar.
- CELCER: Poglejmo, kaj je možno narediti, gospod župan. Mislim, da nam javni škandal ne bo koristil.
- ŽUPAN: Zdaj so časi, ko je neodgovorno pisati šaljivo.
- KRANJC: Navsezadnje bom verjel, da vsa reč sploh ni šaljiva, ampak prekleti resna, morda celo tragična, če je nastal tak vihar.
- CELCER: Ja, tudi gospod direktor Čistega mesta Ignacij Brumen je zagnal celega hudiča.
- NOVAK: Poslušajte me, prosim! Čeprav zmeraj rečete, kulturnik bodi tiho, ti se razumeš samo na gledališče in knjige. A če sem že v nadzornem svetu časopisa, vam rečem: dajte no mir. Nobenega odgovora, nobenih zamenjav, nobenih opravičil. Polovica bralcev ne prebere, druga polovica ne ve, kaj je brala... Če pa začnete z opravičili, demantiji, pojasnili, ljudje postanejo pozorni. „A tu se kadi, torej je zadaj le ogenj! Tu se prepirajo, nekomu gre za koristi...“
- Torej mir! Interni dogovor! Umaknimo glose, humoreske, šaljive prispevke! Mogoče si tako majhen časopis v tako majhnem mestu ne more privoščiti zajebancije... Smo premajhni za humorističen pristop k stvari! Prav! A nikar afer!
- CELCER: Prav. Gospod župan, pustimo vse mimo...“

ŽUPAN:

Ne... Ne in ne! Ali ste bili lani na robu preživetja? Ste se obrnili ~~ne~~ pomoč na občino, ~~da~~ ^{že deloval} ~~ne~~ pomoč edinemu dnevniku v tej občini in v celo regiji? Ste prosili, rešite pravico državljanov do informiranja! Kdo vas je rešil? Stranka, ki ji pripadam? Stranka, katere predsednik sem v našem mestu! Je naslov vašega časopisa ~~Slovenska~~ ^{delavljajoč} ~~vigred~~? Ali naslov sam ne kaže politične provinience, Celcer? Kdo je plačal največje reklame? Javna družba Čisto mesto! Kdo je naročil celostranske oglase? Podjetje, kjer je direktor naš človek! Vsi bi bili na cesti, če ne bilo mojega posredovanja in naše stranke? Na cesti! Gospa Justa, vi to menda veste, ko ste bili pri meni v imenu časopisnega sindikata? Sem vam obljudil rešitev?

JUSTA:

Ste!

ŽUPAN:

Sem držal besedo?

JUSTA:

Ste!

ŽUPAN:

Naj si pustim na glavo srat?

JUSTA:

Ne!

ŽUPAN:

Vi morda mislite, da vse to počenjam zaradi svoje trme ali užaljenosti. Ne, ~~to~~ moram speljati... razumete... Tudi nad mano so še-ljudje... In kolikor mi je znano, prihaja jutri v naše mesto predsednik naše stranke Slovenska ^{ljudstvene} ~~partije~~ ^{partije} ~~partije~~ ... Obiskal bo najbrž tudi vaš časopis... z njim bi naj glavni urednik Celcer naredil velik intervju... Počasi se bližajo lokalne volitve... Vi pa objavite goso, v kat~~geri~~ namigujete, da je odtujeno

občinsko imetje... namigujete, da bomo razprodali celo občino... pišete, da občinski kapital odteka v privatne roke... Ne morem držati križem rok... Če ne bo več reklam, če ne bo naših oglasov, občinskega popusta na davek za javna zemljišča in vaše uredništvo in vaša tiskarna imajo vse te dajatve znižane... potem, gospa Justa, ne prihajate več k meni v imenu zaposlenih...

CELCER:

Kaj torej zahtevate, da sprejme nadzorni odbor časopisa?

ŽUPAN:

Da se umakne novinar Kranjc z mesta komentatorja in novinarja... Naj ureja Pisma bralcev... MI je vseeno... In naj sam napiše izjavu, da si želi to prerazporeditev!

KRANJC:

Pa saj to je konec neodvisnega novinarstva.

CELCER:

Poj, se solit! Neodvisnega novinarstva ni...

Pa ne le novinarstva... Nihče ni neodvisen.

Če že ni odvisen od tistih, ki imajo v rokah politiko, je odvisen od tistih, ki imajo denar.
Jasno?

KRANJC:

Premestite me... Sam pa že ne bom prosil za ponižanje.

JUSTA:

Če bomo vsi na cesti, bom poslala delavce k tebi...

CELCER:

Kolega, zdaj ne gre zate, zdaj gre za Slovensko vigred!

ŽUPAN:

Kateri člani nadzornega odbora so za?

- KRANJC: Kaj, zdaj že vi vodite seje?
- ŽUPAN: Predsednik je odsoten, jaz sem podpredsednik!
- CELCER: Kolega, ali nismo rekli - brez škandala. Čez mejo si šel s svojim humorjem.
- NOVAK: Prijatelj, pusti... Pisma bralcev so lahko tudi izziv... Pusti naj te premestijo... Jaz bom sklep podprl... sicer nas lahko res tudi ukinejo...
- CELCER: Ne da nas lahko, sami se bomo... Mi živimo od oglasov in reklam... Ne smemo ~~račeti~~ ~~izkoristiti~~ vojne z okoljem... Občina je večinski lastnik podjetja.
- KRANJC: Zaradi zajebancije? Zaradi šaljive glose? Zaradi pomanjkanja humorja!
- CELCER: Pa kaj ti res ne boš nikoli razumel?
- Sam praviš, da gre za šalo, glosa, časopisni žanr, ki je izmišljija... Če bi šlo za resnico, bi se tudi jaz upiral... Resnica je sveta! Humor, zajebanje, šaljive utopije... zaradi teh reči pa res ne bom ~~začel~~ ~~izkoristil~~ vojne z županom, stranko, ljudmi, ki nam dajejo denar. Za resnico že, za humor ne... In ne za humorista!
- KRANJC: Brez humorja bomo crknili!
- ŽUPAN: Zdaj je demokracija! Zdaj se ne bomo šalili.
- KRANJC: Prav. Napisal bom tisto izjavvo... Ker je demokracija in ker terjate mojo glavo... A če bom izvedel, da vse skup ni štos, ni le humoreska, ampak je zadaj kaj res... potem, potem... Kajti najprej sem si res vse izmisnil, se šalil; zafrkaval, kje se lahko privatni interesi pomešajo z javnimi... Da so na koncu samo še privatni in nič več javni...

Sem mislil, to je nemogoče... da bi občino razprodali, komunalo sprivatizirali... to je lahko leštos, sem mislil; zdaj pa se bojim, da je prekletoto zares... Prav, napisal vam bom to prošnjo za premestitev v Pisma bralcev...

Ampak če bom medtem spoznal, zakaj vas je tako strah moje glose, gospod župan... bom ugriznil... pa četudi v Pismih bralcev...

CELČER: Kolega, ne boš zdaj še ti grozil!

ŽUPAN: Mislim, da si nimamo več kaj povedati. Ko ste pisali svojo humoresko, ste se zabavali. Bomo videli, kdo se bo zadnji smejal.

JUSTA: Misli na vse člane sindikata, Janez!

KRANJC: Ja, Justa, ja... Mislim, mislim!

(Grejo. Novinar Kranjc obsedi sam. Preberes ſe enkrat naslov svojega članka. NIČ NI TAKO SLABO, DA NE BI MOGLO BITI ŠE SLABŠE. Se zasmeje, zmečka papir in ga vrže v koš.)

NOVAK: (Se vrne.) Ne jezi se!

KRANJC: Ne jezim se. Na smeh mi gre. Humoreska, pa tak vihar. Štos, pa taka reakcija. Direktor Čistega mesta je reagiral, župan pritekel.

Je vse to res samo zaradi štosa?

NOVAK: Pusti jih, norce. Navsezadnje je občina večinski lastnik tudi naše Slovenske demokratice vigredi. In Pisma bralcev pridobivajo na pomenu... So pravzaprav najbolj demokratičen del časopisa...

KRANJC: No, stari, če si moj prijatelj... Nehaj...

NOVAK: Nocoj grem teater gledat novo komedijo domačega avtorja...

KRANJC: Ribiča?

NOVAK: Ja, napisal je novo komedijo Laž ima kratke noge, resnica pa še krajše... Baje je fajn... Se sliši iz teatra. Ali greš tudi tí?

KRANJC: Pa grem... Čeravno sem danes slišal, da smo premajhni za humor in smeđ... Bo šla tvoja žena zraven...

NOVAK: Čakaj! Zunaj nekaj printa z računalnika...
(Stopi k vratom.) Biba, greš zvečer z mano v teater?

BIBA: (Od zunaj.) Jaaa! Kdo ti bo napisal kritiko, če ne jaz!

KRANJC: Prav! Bom vzel še jaz svojo zraven... Če me ne bo prej ubila zaradi tega sranja tu... Še včeraj, ko sem ji pokazal članek, je rekla, kaj ne znaš napisati kaj bolj resnega kot te svoje glose in kozerije... Te bojo še iz službe vrgli... In zdaj bo imela skoraj prav...

NOVAK: Vzemi jo v teater... Bomo šli skup.

KRANJC: Potem vaju povabim k sebi... da mine domači vihar...

NOVAK: Prav. A ne za dolgo. Ponoči moram natipkati še kritiko... Grem.

KRANJC: Saj grem tudi jaz... Nenadoma sem ostal sam v sejni sobi... Vsem se je tako mudilo.

NOVAK: Torej zvečer! (Gre.)

KRANJC: (Obrne telefon. Čaka. Potem počasi pove.)

KRANJC: Ja, dajte mi Kranjčovo... bom počakal, ja!
(Čaka.) Halo... žena... Poslušaj, greva zvečer
v teater? Ja, z Novakovimi... Ja, ravno zato,
neka komedija. Ribič, ja... Ne bo zahtevno.
Potem sem povabil Novakove na kratek drink...
Pa še to... Nisem več komentator in novinar...
Ja, napredoval sem... Sem urednik Pisem bralcev.
Ja, prostovoljno! Seveda, seveda, ti imaš zmeraj
prav! (Odloži.)

BIBA: (Vstopi, zapre vrata, še enkrat pogleda, ali
je zunaj vse čisto. Ga poljubi, prime za
mednožje.) Jaz bi... Jaz bi...

KRANJC: Si nora! Tvoj mož je tu...

BIBA: Ni, je šel na kulturo... Si me že sit!?

KRANJC: Ne! Bova, bova...

BIBA: Kdaj?

KJRANJC: Drug teden!

BIBA: Razneslo me bo! Ne bi smel začeti, če se zdaj bojiš.

NOVAK: (Kliče zunaj) Biba, Biba, greva domov...

KRANJC: Pojdi!

BIBA: Ja, samo, da sprintam do konca! (Zgrabi še enkrat
Janeza med noge, se razbrzdano nasmeje...)
Naj končam...

Kranjc gleda za njo, zaokroži z očmi in zmiga nemočno z rameni.

Druga slika

Dnevna soba, kot so dnevne sobe v mestih v nekoliko boljših stanovanjih v blokih. Morda se kako vidi, da živita v stanovanju novinar in medicinska sestra. Dva naslanjača in kavč in mizica za kavo, cigarete, pijačo. Ko se zavesa odpre, je nekaj časa še prava tema, potem se prižge luč, kakor jo prižgemo, ko stopimo v stanovanje. Aha, to sta gostitelja Janez in Maša, ki se s Jožetom in Bibo vračata iz gledališča. Delno še v predsobi, delno v sobi si slačijo površnike in sezuvajo čevlje.

- KRANJC: Nikar se ne sezuvajta!
- KOVALČEK: Če si pa sam že v nogavicah.
- KRANJC: Jaz bom ostal...
- BIBA: Ne morem s štekli po preprogi, me bo Maša ubila!
- MAŠA: Samo kavico skuham.
- BIBA: Ampak samo deset minut!
- KOVALČEK: Seveda, saj moram napisati še kritiko.
- BIBA: Kritiko tega sranja.
- MAŠA: Meni je bilo kar všeč.
- BIBA: Tebi!
- KRANJC: Tudi meni se ni zdelo čisto slabo. Nekatere značilne neumnosti razmer, ki jih živimo, je dobro osmešil.
- BIBA: Dreč! Malo seksa, malo politike, malo vicev... to je vse, kar ta slavni slovenski komediograf Ribič zna.
- KOVALČEK: Res, pri sredstvih, s katerimi vzbuja smeh, res ni izbirčen.
- MAŠA: Jaz sem se smejalna!
- BIBA: Smejalna! Smejali so se tudi drugi. A čemu se danes ljudje smejejo?!

MAŠA: Komedija je zato, da se smeješ!

KRANJC: Čakajte, no, ne bomo se žejni kregali! Kaj boš?

NOVAK: Jaz bom šveps. Moram še mislit.

BIBA: Za to komedijo že ni treba mislit. Jaz bom viski!

MAŠA: Kdo bo torej kavico?

NOVAK: Jaz, jaz!

BIBA: Jaz bom, ampak z natrenom. Sem se spet razlezla.

MAŠA: Ti pa res, ja!

(Sedejo in srebajo in srkajo.)

MAŠA: Ga boš res raztrgal?

JANEZ: Koga pa še veliki kritik Novak ni raztrgal?

NOVAK: Ne gre zato, da bi a priori trgal, zlasti če gre za domačo komedijo. Navsezadnje jih nimamo ne vem koliko.

BIBA: To ni noben kriterij! Če bi hvalil vsako sranje, bi sami mislili, da imamo nekaj, česar nimamo.

KRANJC: Ampak, saj ti pravim, jaz sem gotovo gledal že slabše tuje komedije, pa jih ni nihče trgal.

MAŠA: Meni je bilo všeč!

BIBA: Pa povej že, kaj ti je bilo všeč?

MAŠA: No, kako je zapletel! Mislim, pokazal, kako se nekdanji komunisti zdaj naenkrat največji sovražniki komunizma. Kako se obračamo po vetrju.

BIBA: Jaz že ne.

MAŠA: Ker ti kot tajnici ni treba. Kaj pa šefi na položajih. Ali tvoj in moj mož? ^z? Novinarja.

KRANJC: No, jaz sem se premalo hitro obrnil... In sem ^z doista na ^z mih bralcev.

- MAŠA: Veš kaj, za to si pa sam kriv. Kaj pa pišeš neumnosti!
- KRANJC: Ne... Niso bile neumnosti, bil je tudi neke vrste humor, zajebancija. Kot pri tem Ribiču! Pri nas so ljudje tako zafrustrirani, da ne marajo humorja.
- NOVAK: Čakaj! Jaz moram soditi komedijo po strokovnih merilih, Tu ne gre za nobeno frustracijo.
- KRANJC: Saj! Tudi na nadzornem odboru si govoril strokovno. Pa se moram vseeno sam premestiti v Pisma bralcev. Še pismeno bom moral prositi. To bi bilo za komedijo. In nekaj tega je tudi v tej Ribičevi komediji.
- BIBA: Dajte, no! Slovenci in komedija!^{včas} Primitivno! Politični preobrat... Pa seks v pisarnah... To zmore ta slovenski komediograf.
- MAŠA: Kaj ni sekса v pisarnah?
- BIBA: Ga ni v ambulantah?
- NOVAK: Zá komedijo moraš biti samozavesten. Velik in močan, potem se lahko hecaš, razgaljaš napake, se delaš norča sem iz sebe. Majhen narod je hendikepiran. Ogrožen. Zato ne zmore lastne komedije... Celo Matiček je uspel le zato, ker je posnetek komedije velikega naroda...
- MAŠA: A nam pa ostane jok in tarnanje.
- BIBA: Ne, ampak resnost.
- KRANJC: Ne. Prav jok in tarnanje, v tem smo najboljši!
- MAŠA: Če se ne bomo smejali niti na komediji, kdaj se bomo sploh smejali?

- BIBA: Ljudje sploh ne hodijo v teater, da bi se smejali, jokali ali mislili. Sem gledala ono... no... s tretjega bloka v tej ulici... Šnoflovo. Zakaj hodi ta v teater? Da se pokaže z zadnjim frajerjem, s katerim hodi po ločitivi. Samo da bi ne videli, kako je ponižana, ker jo je mož zapustil. Ali pa ona Makovčeva, ki ima take klobuke, da se vsi smejejo; ~~kar~~ še strašila nimajo grših. Zakaj hodi ta v teater. Samo da nekam gre! Da kaže, kaj ima na glavi... In potem se smeje komediji, ker nič ne razume...
- MAŠA: Kako veš? Jaz sem se smejala, ker sem razumela, da gre za komedijo o pokvarjenih karakterjih.
- NOVAK: Gre za komedijo nravi. Ampak to je preseženo. To je komedija, ki je blizu ljudski igri. Po svetu se igrajo groteske, komedije absurdna, happeningi, mi pa ljudsko igro!
- BIBA: Že naslov je predolg: Laž ima kratke noge, resnica pa še krajše! Saj že naslov pove, za kaj gre.
- NOVAK: Dramaturgija je res linearja.
- MAŠA: Recita, kar hočeta, jaz sem se zabavala in mijslim, da je dobra igra.
- BIBA: Saj. Navsezadnje gledališka kritika ni tvoja stroka!
- MAŠA: Ampak... ti si hodila na srednjo ekonomsko šolo... Ali so tam predavali gledališko kritiko?
- KRANJC: Ne, ampak Biba že petnajst let spi in živi z gledališkim kritikom.
- MAŠA: In ti... ti si študiral kritiko?
- NOVAK: To ravno ne. Študiral sem režijo... pa so me

zajebali v tretjem letniku...

KRANJC: ~~Skratka~~ Ali smo se zbrali, da se bomo kregali, ali da bomo kaj popili...! Vsi ste nasajeni, kot da ste vi tako "napredovali" v službi kot jaz...

NOVAK: Koliko je ura? Enajst. Prižgi radio! Zdaj bo počadiju prva kritika. Saj veš, ona Jurčeva ima zmeraj prva nekakšno kritiko...

BIBA: Misliš, Pet minut po premieri!?

NOVAK: Me zanima, kaj pravi. In slišati moram, da se ne bomo med seboj ponavljali!

MAŠA: Ribiča ni bilo na premieri!

KRANJC: Je že kje lumpal! Noč gledati ~~poročila~~ ^{poročila} Slovencev, ki se na premierah kremžijo...

GLAS IZ RADIA: "Ob zadnjem znaku je bila ura točno triindvajset.

Kratka poročila. Preden bomo poročali o dogodkih doma in po svetu, moramo, žal, prebrati ~~poročila v knjigami~~ igra usode; torej žalostno vest, ki smo jo dobili tik pred oddajo. Le nekaj minut po tem, ko so v mestnem gledališču zaploskali novi komediji Antona Ribiča Laž ima kratke noge, resnica pa še krajše, je v krogu prijateljev za posledicami srčnega infarkta umrl slovenski komediograf, ki je dve desetletji razveseljeval slovensko gledališko občinstvo. Torej slovenskega Nušiča Antona Ribiča ni več, njegov pisalni stroj ne bo več drdral pozno v noč..."

Več bo o komediografu in njegovi zadnji komediji spre-govorila naša kritičarka Amalija Jurčeva. Zdaj pa k drugim dnevnim novicam! Slovenska vlada je na redni seji obravnavala...

(Kranjc ugasi radio, vse se gledajo presenečeni.)

NOVAK: Domov moram. Moram napisati nekrolog, kot si ga zaslubi. Navsezadnje je bil naš najboljši komediograf.

BIBA: Slovenci so ga ubili! Ki so ga zmeraj samo kritizirali...

MAŠA: Pa čakaj, no! Saj si ravno ti, cel večer...

BIBA: Vidim, na živce ti grem že cel večer. Pojdiva, Tomaž!

KRANJC: Neverjetno.

NOVAK: Naj reče kdo, kar hoče. Celo jaz sem mu bil nekoliko krivičen. Bil je velik pisatelj. Upam, da bom znal v nekrologu pravilno opisati njegovo veličino. Adijo.

đKRANJC: Zdaj ga torej ne boš raztrgal?

NOVAK: Pa si res nasajen. Moraš me razumet!

KRANJC: Seveda... Jaz moram razumet... si ti mene... ?

BIBA: Adijo in hvala za pokvarjen večer...

(Gre.)

NOVAK: Adijo. Hvala. Se vidimo jutri. Kako sranje, mislim ta smrt... (fu.)

MAŠA: Zakaj ju vabiš, ko sta pa nemogoča.

KRANJC: Vseeno smo kolegi.

MAŠA: Ona me ne mara. Tebe nadira, kot da sta domača.

Upam, da nisi imel kaj z njo!

KRANJC: Ne bodi nora!

- MAŠA: Če si imel kaj z njo, te ubijem!
- KRANJC: Lepo te prosim.
- MAŠA: Ona se nad vsem zmrduje, on pa potem napiše ~~naključno~~ kritiko!
- KRANJC: In kako sta se pobrala, ko sta izvedela za Ribičeve smrt! Saj je res neverjetno! Infarkt na dan premiere.
- Greva spat! Tudi za mano je tak dan, da bi me lahko infarjukt!
- MAŠA: Kaj se je pravzaprav zgodilo pri vas?
- KRANJC: Zdriblali so me. Greva v ~~aposteljo~~! Tam ti bom povedal.
- MAŠA: V postelji mi boš povedal?
- KRANJC: Ja, kaj pa naj počnem drugega? V postelji?
- MAŠA: Samo umijva se! Čuj, a boš imel tudi manjšo plačo? (Odideta, potem pa takoj zvonjenje na vratih, sliši se, se zdi, ženski jok, mož in žena se spogledata, on gre odpret, vstopi hči Taja z vnučnjko Katko. Taja tuli.)
- MAŠA: Jezus, kaj se je zgodilo?
- JANEZ: Taja, kaj je?
- TAJA: Jure, Jure!
- KRANJC: Katka, kaj je? Kaj se je zgodilo očiju.
- TAJA: Jure!
- MAŠA: Se je ubil z avtom?
- TAJA: Ne!
- KATKA: Laže!
- MAŠA: Kdo laže? Mami? Torej se je ubil?
- TAJA: Ne!

MAŠA: Jezus, ponesrečil. Je hrom?

TAJA: Ne!

KRANJC: Je v bolnišnici?

TAJA: Ne! (Med jecanjem.) Na... na tekmi...

MAŠA: Na tekmi se je...

KATKA: Ata se je zlagal...

KRANJC: Čakajte! Čakaj, Taja! Sedi! Tja sedi! In zdaj povej, kaj je?

TAJA: Ne morem... (Jeca in tuli.)

KRANJC: Jure je na košarkaski tekmi.

TAJA: Ja.

MAŠA: Zdrav?

TAJA: Ja.

KATKA: Je bil na televiziji!

KRANJC: In zakaj tuliš? Zakaj si prišla sem?

TAJA: La... la... gal mi je. Sem rekla, da bom jezna, če gre na tekmo Olimpija Barcelona. Pa je poklical, da imajo delo v biroju... Da #morajo do jutri končati načrt. Potem pa sem prišgala televizijo.

KATKA: In sva ga zagledali, kako se je drl in skakal.

KRANJC: In kaj je narobe s tem?

TAJA: Lagal mi je, razumeš lagal!

MAŠA: Vprašaj očeta, kolikorat se mi je on zlagal!

KRANJC: Kakšno zvezo ima to z mano?

TAJA: Ata, kaj res ne razumeš? Lagal mi je!

~~JANEZ~~:

TAJA:

JANEZ ~~UČLANJUĆ~~

MAŠA:

JANEZ: ~~UČLANJUĆ~~

KATKA:

MAŠA:

TAJA:

~~MENI~~ Zaradi košarke? In zato ves ta cirkus!

Lagal je! Meni! Ženi! Materi svojega otroka!

Daj ga srat! A vas vse luna nosi!?

Ne poslušaj ga... Njemu ni laž nič tujega!

Nič človeškega mi ni tujega! ~~UČLANJUĆ~~

Dedi, ampak lagati je grdo!

Vidiš, vidiš!

Sva rekla, nocoj pripravim morski list za večerjo.

On mi reče, jaz grem na tekmo! Jaz njemu, košarka ali jaz. On meni. Ti, ti, seveda ti. Torej jaz.

Popoldan pokliče in reče. Lastnik firme zahteva

~~NAJVEČJIM~~ nadure! Pa kaj hočemo, rečem.

In mislim, gara, revež. Nima ne svoje košarke in ne mene, ki mi je dal prednost. Zvečer malo štrcam z daljincem po televiziji. Mimogrede dobim prenos košarkarske tekme. Napovedovalec kliče Hauptmanova četrta trojka, trojka... Ljudje skačejo kot pobesneli in kličejo Olimpija, Olimpija... In koga vidim. Jureta, kako skače in kliče Hauptman, Hauptman!

In razumem. Košarko ima rajši in mi laže!

Da ne bo kdaj imel rajši kake druge babe in se lagal. Tega se boj!

Ti si nemogoč, oči! Meni je lagal, razumeš!

Zdaj bo vsak čas doma. Ko bo videl, da naju ni, bo mogoče poklical sem. Da mu ne poveš, da sva tu.

Naj naju išče do jutra in ne najde!

A jaz pa naj lažem.

- TAJA: Ne, ~~maščenjek~~ Samo Juretu reci, da ne veš, kje sva!
- MAŠA: Pusti ga, saj nič ne razume! Gremo me v sobo in pripravimo Katko za spat.
- KATKA: Jaz bom še malo pri dediju!
- TAJA: Pet minut! Greva, mami! (Gresta v sobo.) Veš, ni samo to...
- KATKA: Dedi, zakaj je mami tako jezna na atija?
- JANEZ KLANJC: Saj si slišala! Ker ji je lagal.
- KATKA: Lagati je grdo!
- JANEZ KLANJC: Seveda. Laž ima kratke noge.
- KATKA: Krajše kot jaz?
- JANEZ: KLANJC: Bolj!
- KATKA: Ti se kdaj zlažeš?
- JANEZ: KLANJC: Včasih.
- KATKA: Zakaj?
- JANEZ: KLANJC: Kaj vem. Če se bojim povedat resnico.
- KATKA: Saj si že velik. Zakaj bi se bal?
- JANEZ: KLANJC: Imaš prav. Kaj pa ti?
- KATKA: Jaz se zlažem, če se bojim mamice, očija, tovarišice...
- JANEZ: KLANJC: No, viš!
- KATKA: Ja, ampak jaz sem še majhna. Ko bom velika, ne bom lagala.
- JANEZ: KLANJC: Takrat šele ljudje lažejo. Ko so veliki!
- KATKA: Jaz že ne bom. Obljubi, da ne boš lagal.
- JANEZ: KLANJC: Kako?

KATKA: Tako, zares!

JANEZ KLANJC: Kaj pa ti? Ti pa meni obljubi!

KATKA: Samo jutri?

JANEZ KLANJC: Dobro, pa jutri! Jaz obljubim, da jutri ne bom nič lagal.

KATKA: Ne, od zdaj do jutri zvečer! Velja?

JANEZ KLANJC: Prav! Pa ti?

KATKA: Obljubim. Daj prisego! Roko, no!

JANEZ KLANJC: Izvoli! (Ji poda roko.)

KATKA: "Ata, mama, dedi, smrt!"
Pa sva prisegla. Od zdaj! Do jutri ~~mučer~~.

(Telefon. Se gledata. Iz sobe priteče Taja, stoji med vrati in čaka, da bi slišala, kdo kliče.
(Dvigne slušalko.) Ja. A ti si, Jure! (Nemočno gleda Katko in hčerko, ki mu od vrat kaže, da je ni tu!) Pomiri se! Seveda sta tu! Pa kaj si tako tele, da se na tekmi ~~usedeš~~ tako, da te potem kaže kamera. Obe sta tu... (Da slušalko Katki, ki mu jo hoče vzeti.) Oči, tu sem! Ja. Mami tudi! Ampak lagati je grdo! Zakaj pa si potem lagal, če veš? Jaz in dedi... Ne, mami noče. Adijo. Adijo, oči. (Odloži.)

TAJA: (Pride k Taji in jo našeška po riti.) Ti nisem rekla, da mu ne poveva... Da naju naj išče... V reki, na dnu kraške jame, kjerkoli... Smrklja mala, neubogljiva...
KATKA: Mami, lagati je grdo, si rekla...

JANEZ KLANJC: Babe, spat, sem rekel, saj vas vse polna luna nosi.

TAJA: Katka, spat! (Jo odvleče v sobo.)

(Telefon zvoni. Janez dvigne.)

JANEZ: KLANJC:

Ja... Vse je v redu! So že v postelji.

Nič, ni! Moja žena je že desetkrat šla nazaj k mami. Pa se je še zmeraj vrnila. Ja, to je najbrž dedno. Spat pojdi, ne hodi sem!

Vse se bo uredilo! Adijo! (Odloži. Komaj
dobro odloži, vzame časopis in se uleže na
kavč, že spet telefon. Gre k telefonu.)

Ja! Kaj je, Biba? Daj mir!

Värimittausaineiden määrät. Kai? Datum roistya?

Prav. A piše nekrolog? Samo, da pogledam v leksikon... (V tem pridirja iz sobe Maša, mu iztrga telefon...)

MASA:

Poslušaj, nisem ti dala svoje hčerke, da jo boš varal s košarko ali da ji boš lagal.

KRAVITZ

Pri nas bosta ostale! (Odloži.)

JANEZ;

Saj ni bil Jure.

MAŠA:

Vseeno! Samo, da sem mu povedala ta svoje

Mia... Kdo pa je bil?

SLAKEZ:

Biba.

MAŠA:

Zdaj pa te že na dom kliče?

MANZ:

Ne... Le v leksikon sem pogledal, kdaj je bil rojen Malovrh.

KATKA:

(Med vratim.) Babi, pravljico!

MAŠA:

Kako je bila nesramna nocoj! Povej, si imel kdaj kaj z njo?

JANEZ: KLANJC:

Kaj noriš?

MAŠA:

Si imel kdaj kaj z njo?

KATKA:

Dedi, po resnici.

JANEZ: KLANJC:

No, pokavsal sem jo!

MAŠA:

Sem vedela, svinja! (Kliče...) Kdaj je bil rojen ~~Mihajlo~~ ^{Pilič}?

JANEZ: KLANJC:

5. 8. 1940.

MAŠA:

Biba! Zapiši! 5. 8. 1940. In... čakaj.

Zdaj vem, da te je pokavsal! Janez, ja!

Glavo ti razbijem, z valjarjem... Kaj!?

Ravno zato, ker sva najboljši prijateljici!

(Trdo odloži slušalko!) Te bi pa...

KATKA:

Babi! Babi!

MAŠA:

Spat pojdi!

KATKA:

Dedi, kaj je to "pokavsal sem jo."

JANEZ: KLANJC

Vprašaj, babico! Ti, Katka, in tvojaata, mama, dedi, smrt..." Ven grem, na balkon lajat v polno luno. Ve pa spat, prosim! (Gre ven in čez čas zaslišimo, da tuli in zavija...)

MAŠA:

Znorel je!

KATKA:

~~Zmorel?~~ Škoda, pa ravno zdaj, ko je prisegel, da ne bo lagal!

MAŠA:

Saj, zato pa je prisegel! ~~Iler je zmorel!~~

II. DEJANJE

Tretja slika

Janez Kranjc je v svoji pisarni urednika Pisma bralcev. Na mizi je visok sveženj pisem. Telefon.

KRANJC: Ja, Pisma bralcev... Ne, sem povsem nov... Nisem še utegnil brati pisem... ne, res ne... Bom... Počakajte kak dan, no! Prav. Kako se pišete? Jih bom izbral... Nobenč diskriminacije ne bo... Brez skrbi.

(Odloži. Gre brat pisma za mizo. Vzame v roke rdeč flomaster.

Vidi se, da ne uživam pri branju... Vstopi glavni in odgovorni urednik Celcer.)

CELCER: No, poglej, tu boš lahko delal v miru in boš sam. V desku med nami vsemi si bil zmeraj nervozen zaradi hrupa... In povem ti, da je nekaj več v teh Pismih bralcev. Po svoje so najbolj ekskluzivna rubrička našega cajtnega... In tudi najbolj demokratična. Doslej smo flikali, enkrat eden enkrat drugi poleg drugega dela. Zato se mi zdi prav, da smo postavili urednika. In da si to ti... prvo pero Slovenske demokratije vigredi.

KRANJC: Ne drkaj, stari! In ne zajebavaj! Da ne bom kaj preveč rekel ali storil!

CELCER: Če pa mislim resno. Najbolj resno. Se spomniš tistega urednika osrednjega dnevnika, ko je psihoza in norost samoupravljanja dosegla višek. Volf se je pisal. On je trdil, da bi resnično ~~zajel~~ samoupraven časopis

morali v bistvu pisati porabniki časopisa - torej
bralci sami. Imel je v načrtu drugega za drugim
~~novinarje~~
odpuščati... Jim dajati delavske knjižice in jih
~~novač~~
nadomestiti z bralci... Torej bralci, ki pišejo ~~sug~~
pisma bralcev ~~časopis~~

KRANJC:
Se ti pozna, da sta bila skupaj v CK-ju. Ti si mi
zagrozil s knjižico, če ne grem v Pisma bralcev;
in ta Pisma tudi šteješ za središče časopisa...
V bistvu si ostal socialistični novinar, ki se
zastonj obrača po vetru...

CELCER:
Tvoj sarkazem je povsem nepotreben! Sam veš, da
~~blisko~~
sem šel v CK le zato, da sem spoznal nasprotnika
od blizu...

KRANJC:
Zakaj si torej ukinil moje torkove humoristične
glose? In me poslal semle?

CELCER:
Ukinil sem jih, ker smo mi resen časopis.
In nisem te poslal semle, ampak si napisal svojo
željo po prenestitvi sam. Neke vrste prošnjo! Smo
se včeraj dogovorili.

KRANJC:
Ne bom je napisal. Te prošnje za usrana Pisma bralcev.

CELCER:
Toda zmenili smo se. Ali ne?

KRANJC:
Tisto je bilo včeraj. Ko sem še lagal.

Oziroma sem bil pripravljen lagati, da bo mir v
hiši, da ne bomo vsi na cesti, da ne bomo šli v
stečaj... A danes je drugače! Obljubil sem, da ne
bom lagal.

CELCER:
Obljubil? Komu?

KRANJC:
Vnukinji!

- CELCER: Janez, navsezadnje sva kljub vsemu prijatelja.
- KRANJC: Kolega!
- CELCER: Prav, pa kolega! Vseeno mi povej, kaj je s teboj? Zakaj rineš sam nekam, kjer ne bo dobro zate... Tudi ne za Slovensko vigred...
- KRANJC: Ker sem rekел, da ne bom več lagal? Ne bo dobro zame? Ne bo dobro za naš cajtng?
Ker nam gre dobro še samo z lažmi. ✓
- CELCER: Kakšne laži! Ni potrebno neutemljeno izzivati! Tvoja humoreska, ali kaj že praviš svojemu spisu, je razjezila župana. Morda bi lahko kdo pomislil, da izrabljaja položaj ob privatizaciji občinskega podjetja. Ker nima nič pri tem, je pač popizdil. In ker je podpredsednik stranke Slovenska demokratična pomlad... izgleda, da napadaš to stranko. In prav njeni direktorji so nam pomagali iz dreka... Ne rečem, da nismo avtonomni, ampak interesi so razdeljeni. Nekateri časopisi so bliže tej politični opciji, drugi drugi... Kaj je tu slabega?
- KRANJC: Ali ne piše pod naslovom "neodvisen dnevnik?"
- CELCER: Pa saj smo neodvisni na določen način.
- KRANJC: Seveda že imajo časopisa Slovenska vigred in ime stranke Slovenska demokratična pomlad nimata nobene zveze! *liberalne demokratice*
- CELCER: Pa kaj bi rad? Pri Vigredi si v službi, pa se ti zdi najslabša... Naj rečem, če ti ni prav...
- KRANJC: Lahko vzameš delavno knjižico in greš...
- CELCER: To si ti rekel!

KRANJC: Ti pa mislil.

CELCER: Vseeno te želim opozoriti, no, ne opozoriti, da ne boš spet skočil... ti želim reči: danes pride kot gost v časopis minister za informiranje... Predsednik stranke... morda bo hotel govoriti s teboj... želi, da bi naredili intervju z njim...

KRANJC: Menda ne jaz.

CELCER: Ne vem... Spremljal ga bo župan... lahko si misliš, da... navsezandje ne gre zate, gre...

KRANJC: Brez skrbi, vem, gre za vse zaposlene... Priden bom priden... samo ne silite me, naj lažem... Ne bom...

CELCER: Kakor veš... (Gre.)

BIBA: (Komaj je Celcer odšel, prav vidi se, da je čakala in prisluškovala.) Pa kaj si ti čisto nor?

KRANJC: Biba!? Kaj pa je?

BIBA: Zakaj si ji rekел, da si me pokavsal?

KRANJC: Ker sem te!

BIBA: V redu! Ampak zakaj greš to praviti svoji ženi?

KRANJC: Ker me je vprašala.

BIBA: Pa saj si nor! Vprašala te je. In ti ji rečeš, res je, kavsam jo... Zakaj?

KRANJC: Ker ne bom več lagal!

BIBA: Da ne crknem od smeha... Novinar, pa ne bo več lagal! Potentni bik, pa ne bo več lagal! Zakaj pa ne?

KRANJC: Ker sem tako obljudbil Katki!

BIBA: Kakšni Katki, zaboga?

KRANJC: Vnukinji.

BIBA: Ti si nor.^l A veš, da je rekla, da bo prišla
sem in^{je ře} rekla, da me bo z valjarjem po glavi?

KRANJC: Ne vem. Ampak če je rekla, bo že res!

BIBA: Kaj je res?

KRANJC: Da bo prišla in te bo z valjarjem...

BIBA: Ti si znorel!

(Odpro se vrata. Vstopi Tomaž. V roki ima rokopis.)

KRANJC: Tomaž? Kaj je?

NOVAK: Tvoja žena me je klicala. Nisem razumel dobro,
kaj je hotela reči?

KRANJC: Da sem pokavsal tvojo ženo.

BIBA: Idiot! Svinja! (Odide.)

NOVAK: Ja, tvoja žena je nekaj takega natolcevala.
Ne verjamem. Ampak če se je kaj za dogovoriti,
se bova zvečer pogovorila.

KRANJC: Res sem jo. In mi je nerodno pred tabo.

NOVAK: Sem rekel, se bova zvečer pogovorila... Zdaj
nimam časa... Zdaj^{te} prosim, da preberi moj
nekrolog za tem komediografom Ribičem...
Neprijetno mi^{je}... Res sem ga preveč trgal,
a kdo bi si mislil, da bo znenada krepnil...

KRANJC: Zakaj bi mi bral... Nisem več eden glavnih...
Sem^{šem} urednik pisem bralcev.

NOVAK: Si moj prijatelj... Preberi in povej... (Mu
napol vsili članek...)

KRANJC: (Sede, prižge cigareto, članek mu obleži na
kolenih... Novak ga spet vzame in začne brati...)

NOVAK: "Tudi kritikovo pero se kdaj ustavi. Nemočno ob-
stane pred usodo. Komediografa, ki si ga ničkolikokrat
ocenjeval, ki si mu očital to ali ono dramaturško
pomanjkljivost, sloganovno površnost, znenada ni
več med nami. In pomisliš, kako si pravzaprav po-
vezan z njim, z njegovimi uspehi in pomanjklji-
vostmi, da si del njega. Od te bližine večkrat
izgubi še tako strog kritik distanco. Danes z
distance, ki pa bo z vsakim dnem le večja, lahko
zapišem, bil je naš največji komediograf. Majhen
narod ne zmore prenašati šal na svoj račun.
Zato je odgovornost komediografa še večja..."

KRANJC: (Vstane.) Dobro je... ampak umazano... (Se napoti
iz svoje pisarne.) Zvečer pa le pridi. Res se imava
kaj pogоворити...

NOVAK: Ampak kako naj pišem ^{potem} hekrolog, če vsaj malo ne
lažem!?

(Zvoni telefon. Novak skoraj seže po slušalki, v tem priteče
v pisarno Maša z valjarjem...)

MAŠA: (Zamahne, a na srečo zadnji hip spozna, da ni
to njen mož.) Na... Bibo sem že... O, pardon...
Kje je Janez? Tudi njemu sem obljudila... z
valjarjem! Saj ga boš ti, ne! Boš! Biba že leži
na hodniku... Ga boš?

NOVAK: Kaj je z Bibo?

MAŠA: Zdaj ji zavijajo glavo! Prav ji je. Ti pa daj
njemu eno na gobec... Zdaj pa moram nazaj v
službo... In del ^{ne} fute malo tu v Slovenski vigredi,
da vam ne bo šel kavs po glavi...

(Maša gre... Novak vzame v roke slušalko, saj spet zvoni.)

NOVAK: Ja! Ja, Slovenska vigred... Zakaj mater, saj je nimam več! Dobro, pa Boga! Zakaj? Jaz nisem prasica, jaz sem novinar v kulturi...
(Odloži.) Saj so nori.

KRANJC: Si še zmeraj tu?

NOVAK: Skrij se! Žena te bo po glavi!

KRANJC: Kakšna žena?

NOVAK: Tvoja. Z valjarjem.

KRANJC: Kakšnim valjarjem.

(Vstopi Biba z obvezano glavo.)

BIBA: Kuhinjskim! Si videl, kaj mi je naredila. In to vse zaradi tvoje vnuakinje. Zdaj grem k zdravniku. Da odkrije težo poškodbe. Potem jo bom tožila...
Vas vse... Tebe za posilstvo, njo za napad...
In tebe... ker nisi noben mož, ampak cunja...

(Gre.)

NOVAK: Pa saj je nora.

KRANJC: Oprosti, res je nora. To lahko povem, ker je res.

NOVAK: Jaz vseeno mislim, da je nekrolog časten...
Zdaj ga moram oddati, da bo zvečer že not...

(Telefon.)

NOVAK: Dvigni, meni je že nekdo jebal mater in Boga.

(Gre. Janez dvigne slušalko.)

JANEZ: Ja! Kaj imate? Kje? Register na gospodarskem sodišču. D.o.o. Čisto mesto. Lastniki delničarji. Županova teta... Čakajte... Napišite Pisma bralcev. Seveda se morate podpisati... Halo...
(Odloži.) No, pa je odložil...

- CELCER: (Priteče.) Kaj se godi? ~~Nekaj včasih~~ Minister je v hiši. Župan je tu, twoja žena pa z valjarjem napada naše ljudi... Pridi gor v mojo pisarno, posebej s teboj želi govoriti... Ne pozabi, minister ~~je~~ ~~in~~ informiranje je in predsednik Slovenske ~~demokratične~~ pomlad...!
- KRANJC: Prav! Toda danes ne govorim drugega kot resnico...
- CELCER: Če boš delal škodo ~~cj~~jtngom, ti dam knjižico!
- KRANJC: Preveriti moram... Toda nek človek me je klical in mi čestital, da sem včeraj razkrinkal župana, podpredsednika te naše Demokratične pomladi, kajti res so že stegnili tace po občinskem javnem podjetju, na gospodarskem sodišču je notar že vložil ustanovitveni akt o privatnem podjetju Čisto mesto d.o.o.
- Razumeš, moja fantastika je premalo fantastična...
- Kajti vse je že res... Mogoče je res celo to, da prodajajo in privatizirajo že občino... Greva!
- MAŠA: A tu si? Sem že hotela oditi, pa se mi je zdelo, da sem slišala tvoj glas... Njo sem že...
- KRANJC: Oprosti, moram iti...
- MAŠA: Nikamor ne boš šel! Kaj si ~~si~~ ^{de n.} rekeli, ~~limel~~ z Bibo?
- KRANJC: Pokavsal sem jo.
- CELCER: Ti tudi?
- MAŠA: Na! (Ga udari z valjarjem po glavi, da se zgrudi.)
- MAŠA: A vi ste jo tudi? (Zamahne z valjarjem)
- CELCER: Ne, ne, vsekakor ne!
- MAŠA: Še dobro, drugače bi tudi vas. Zdaj pa res grem.
- CELCER: Gori imam ministra.
- MAŠA: Lahko še njega. (Gre.)

CELCER: (Se skloni.) Janez, Janez, ne zajebavaj, minister čaka...

(Telefon. Celcer dvigne.)

CELCER: Pisma bralcev, ja. Nimam več matere. Ne, ne verjamem v Boga. Prav. Mu bom povedal. Ne, jaz nisem urednik Pisem bralcev. On je v nezavesti...
(Odloži. Steče ven... Se vrne z robčkom in vodo.

Maščra Kranjca.)

CELCER: Janez, gor morava, zbudi se, prosim... Minister čaka... !

KRANJC: ~~Jedemtum,~~ Pa je res prišla z valjarjem... !

Četrta slika

Kranjc sedi na stolu. Celcer mu je že obvezal glavo.

CELCER: Rekel boš, da imaš to že od jutra!

Samo pojdiva hitro gor! Predsednik liberalne
pomladni je in minister za informiranje.

Ne smeva ga več pustit čakat!

KRANJC: Jaz tak ne grem gor.

CELCER: Ne nori!

(Telefon. Se gledata.)

CELCER: Ti dvigni! Meni je že nekdo jebal mater in
Boga.

KRANJC: Pisma bralcev. Ja... (Posluša. Ponudi
slušalko Celcerju, ta se upira.) Prav.
Sem dobro razumel? Ponovite! (Nastavi
slušalko na Celcerjevo uho.)

CELCER: Ubil? Ne razumem!

KRANJC: Kaj ne razumeš? Se delaš neumen. Rekel je:
"Dajte roke proč od podjetja Čisto mesto.
Sicer vas bo nekdo ubil!" Nisi razumel?
Si videl? Humoreska, fanstastika, štos...
Pa je v resnici dosti dosti več... in kar
je največji štos; je res... In da se meni mi
niti sanjalo.

CELCER: Greva, zaboga!

KRANJC: Ne grem. Pa kaj bi radi od mene. Strpali ste
me v Pisma bralcev... Dajte mi mir!

JUSTA: (Priteče.)

JUSTA: Kaj sta čisto nora? Minister se bo odpeljal! Pa kaj je tebi! A ni že Biba tekala s tako glavo!

ŽUPAN in minister norita. Takoj pridita!

CELCER: Moral sem ga obvezati.

KRANJC: Jaz tak ne grem nikamor!

JUSTA: Bi rada sesula cajtnge? Kaj naj rečem delavcem? Če ne bo njihovih reklam...

PREDSEDNIK SLP.: Če ne gre gora k Mohamedu, gre Mohamed h gori.

CELCER: Se opravičujem! Hotela sva gor. Pa se je kolega zaletel v vrata.

PREDSEDNIK SLP.: Tu se pa precej zaletavate v vrata.

ŽUPAN: In v politiko! Mislite, da imava z ministrom čas. Čez petnajst minut imamo na občini srečanje s kmeti in gozdarji.

Ministra žene protokol, vi pa se tu zajebavate

PREDSEDNIK SLP.: Gospod župan, stopite sami tja h kmetom in gozdarjem. Opravičite me... Zamudil bom. In kmetje čakajo že deset let, pa bojo še pol ure...

ŽUPAN: Ampak... tam bo televizija... novinarji...

PREDSEDNIK SLP.: Ti bojo že počakali... in še bolj bojo radovedni.

ŽUPAN: Gospod predsednik, ampak... jaz se na vašem mestu s temi ne bi več pogovarjal.

PREDSEDNIK SLP.: Seveda... Ampak vi niste na mojem mestu... Pridem za vami...

ŽUPAN: Prav! Oprostite. Grem!

Ostanejo sami, se gledajo. Celcer vstane. Prepusti sedež Predsedniku stranke, oziroma ministru.

CELCER: Izvolite.

PREDSEDNIK SLP : Kaj pa vi?

JUSTA: Sem mislila, da moram kot sindikalna zaupanica...

PREDSEDNIK SLP: Jebite sindikat...

JUSTA: *Kaaaj! Bojaz ne bojaz je ponitiven sindikat!*

PREDSEDNIK SLP: Sindikati... pesek v kolesju oblasti...

JUSTA: Oprostite, ampak...

PREDSEDNIK SLP: Kdo je rešil ta časopis in delavce. Sindikati ali mi...

JUSTA: Že... a naj grem?

PREDSEDNIK SLP: Hvala, da ste nas spremili.

(Justa užaljena odide.)

CELCER: Gospod minister, še enkrat, prosim, ne zamerite...

PREDSEDNIK SLP : Gremo k stvari! Vas boli glava?

KRANJC: Bo že v redu!

CELCER: Jaz sem gospodu predsedniku in ministru že razložil, da je šlo za humoresko, nehoteno provokacijo...

PREDSEDNIK SLP: Župan občine se ne strinja... On misli, da je šlo za namerno provokacijo, obračun pred volitvami, blatenje stranke, ki je, kot je znano, največ vložila, da ta časopis normalno deluje... Drži, direktor?

CELCER: Drži! Drži!

PREDSEDNIK SLP: In zakaj nam potem serjete na glavo?

KRANJC: Kot rečeno, napisal sem humoresko...

PREDSEDNIK SLP: Zdaj je demokracija, gospod, zdaj *se ne humor decoli.*

KRANJC: No, tu se malo razlikujeva... Jaz mislim, da je *ni čas za humor.*

- humor potreben in zdrav... In sem se pošalil...
Gospod župan pa je vzel vse skup zares!
- PREDSEDNIK SLP: Le kako je mogel!?
- KRANJC: Vendar se je izkazalo, da je imel gospod župan prav... ne jaz... Anonimni klici mi to potrjujejo.
- PREDSEDNIK SLP: Kakšni anonimni klici?
- KRANJC: Najprej me je poklical neznan moški in mi je rekел, naj grem pogledat v register pri gospodarskem sodišču... Tam je podjetje Čisto mesto že vpisano kot delniška družba... Med lastniki je županova sorodnica... Torej, na skrivaj so občinsko javno službo z vsem premoženjem vred že sprivatizirali.
- PREDSEDNIK SLP: Vendar ima občina večino delnic, je največji solastnik...
- KRANJC: Torej vi poznate stvar...
- PREDSEDNIK SLP: Minister za informiranje mora biti informiran. Kot predsednik stranke pa moram poznate vse... kako ste že rekli, stvari...
- KRANJC: Jaz mislim, da to ni prav, da je to kriminal. Da imam prav, mi govori drugi anonimni klic... Nek ženski glas mi je pred minuto rekel: Dajte roke proč od podjetja Čisto mesto. Sicer vas bo nekdo ubil.
- PREDSEDNIK SLP: Torej je to na vaši glavi... od atentata?
- KRANJC: Ne, od žene.
- PREDSEDNIK SLP: Kaj če so njo najeli?
- KRANJC: Me veseli, da imate tudi vi smisel za humor.

- CELCER: Saj. Jaz upam, da so nesporazumi odpravljeni, ali ne?
- PREDSEDNIK SLP: No, malo se bomo še vseeno pogovorili. Samo zato, ker me zanima... Mogoče je pa le kaj zadaj. Nas mediji zanimajo, to je menda jasno. Ne gre, da bi morali pisati, kot želi politika. Vendar... del medijev je na drugi strani... Mi moramo vedeti, kdo je na naši strani...
- KRANJC: Ali ne piše Slovenska vigred? Neodvisen časopis?
- PREDSEDNIK SLP: Neodvisen. Neodvisen tako, da napada zaradi veselja do humorja ali pa zaradi anonimk naše ljudi, naše funkcionarje, našo stranko... Je to nedodisno?!
- KRANJC: Drugič pa nepovedem koga drugega! Kdor si zasluži!
- CELCER: No, kolega ni napisal hote, zavestno...
- KRANJC: Ampak zdaj, ko vem, da je res, bom nadaljeval zavestno...
- PREDSEDNIK SLP: V Pismih bralcev?
- CELCER: Komentarje smo ti vzeli!
- KRANJC: Ampak, čakajte, no, prosim... Smo v demokraciji? Imamo svobodo informiranja? V prejšnjem, enoumnem režimu, ko je bila še ena sama Partija, smo lahko pisali take stvari... Smo lahko...
- PREDSEDNIK: Ste lahko... kaj ste lahko... ?
- KRANJC: Ampak zato so spremembe... je prišlo do novega sistema, da zdaj lahko... Ampak zdaj je dovoljeno še manj... To je bolno! Prej so ti grozili z ukorom! Zdaj pa s smrtjo! Je to normalno! Povejte!

- CELCER: Saj ni tako hudo..'
- KRANJC: Jaz bom objavil vsako pismo, ki bo prišlo na to temo. Če se nisem bal Partije, se ne bom demokratičnih strank!
- PREDSEDNIK SLP: Zdaj pa... zdaj pa dosti heca... Poslušajta me oba... Vi, Kranjc, pa si zapišite za uho.
Ste rekli, prej so ~~z~~^{vo} zagrozili z ukorom Partije, zdaj pa vam z umorom. Prej v času Partije ste se lahko hecali, zdaj pa ne. Je res?[?] Seveda, je res. Kerje prej šlo res le za Partijo, idejo, ideologijo, sistem... Zdaj pa gre za nekaj drugega. Za lastnino. Za kapital. Za denar. Razumete. Zdaj ne gre za to, kdo hodi v cerkev in kdo ne, ampak za to, kdo ima kapital. Zdaj ni važno, ali si rdeč ali ~~ali~~ si črn... Zdaj gre za to, ali imaš... Če imaš, potem vladaš. Ne gre za verjeti v nekaj, zdaj gre za imeti nekaj! In tu ni zajebancije. In tudi ne idealov. In ni demokracije. Razen v toliko, v kolikor mi omogoči imeti... Postaviti svoje ljudi na prava mesta... kjer je kapital... ~~Z~~ to gre. Prej je šlo za dim... Zdaj gre za denar. In kdor stopi na pot lastnini... ne bo dolgo stopal. Lastnina leži na cesti, zdaj jo pobiramo... In tu se vam res lahko zgodi marsikaj. Lahko vas kaj povozi.
- KRANJC: Vi prav zares grozite?

- PREDSEDNIK SLP: No, no... Ne grozim, samo razlagam...
Zakaj nam ni do heca. In ne samo nam. In to, kar sem govoril o lastnini, se ne nanaša na našo stranko Slovensko liberalno pomlad... Oziroma ne samo na našo... velja tudi za vse druge... s še tako idealnimi programi... Vsi počenjajo to, zato je nevarno...
- CELCER: Saj razumem...
- PREDSEDNIK SLP: Vi, Celcer, nič ne razumete... Zato smo vas postavili za urednika in direktorja...
Gospod pa misli^M, da razume... Dobro, kar je bilo nesporazumov, so za nami... Predlagam pač, da teme Čisto mesto ne nadaljujete...
Pisma bralcev niso hujškaška tribuna, ampak le ventil... Še več; glejte, tu imam intervju...
Napisali so ga v naši stranki... naš človek za stike z javnostjo... Seveda želimo, da ga objavite... in da ga podpišete vi, Kranjc.
- KRANJC: Zakaj jaz. Meni so vzeli avtorske članke...
^{Pisem bralcev}
Sem samo urednik. In intervju z ministrom vedno naredi glavni urednik. To bo podpisal Celcer.
- PREDSEDNIK SLP: Če bi ga podpisal Celcer, bi rekli, da plačuje svoje napredovanje. In on pri ljudeh ne šteje...
- CELCER: No, lepo prosim, gospod minister...
- PREDSEDNIK SLP: Saj sami veste, da jetako... Kdo pa vas spoštuje.
- CELCER: Jaz sem lojalen... On pa ni.
- PREDSEDNIK SLP: Lojalni nas ne zanimajo.
- KRANJC: Vi želite le to, da bi bil še jaz lojalen. Da bi delali z menoj tako kot z njim. ~~De bi bil tako nelo!~~

CELCER: Kako se pogovarjaš?

PREDSEDNIK: Celcer, ~~Ustvarjal~~, priskrbite raje za kakšno kavo...

CELCER: (Gre ven.) Hej, je kdo kje s kako kavo...!

PREDSEDNIK SLP: Poslušajte, ne gre za kupčijo. Podpišite ta intervju z menoj. Seveda, vzemite ga domov in preberite. Boste videli, da ni v njem nič takega, kar bi ne mogli podpisati. Tudi mi obsojamo divje lastnjenje... Veste, Celcer je zasilna režitev. Slovenija se bo razklala na dvoje... na naše in one... Mi zdaj iščemo ljudi, na katere se bomo lahko s ponosom ozrli... Nimamo jih dovolj. Takih, ko je Celcer, se bomo morali znebiti. Zakaj mislite, sem si vzel čas za vas. Da vam rečem... stop... stop s tem humorjem in stop s komunalnim podjetjem... ne odobravamo, a ni v našem interesu, da zdaj pride ven...

Tudi ⁷ Mi bomo morali poslati dopisnike v tujino, potrebovali bomo državne sekretarje za informiranje.. Potrebovali svoje kadre...

KRANJC: A me vi zdaj kupujete. Ne bom podpisal tega intervjuja, pa če me cel dan pregovarjate...

PREDSEDNIK SLP: Ne potrebujemo danes... vzemite domov in se odločite do jutri...! Do jutri! Ta Celcer, tak², kakršen je, bi vam lahko jutri potisnil delavsko knjižnico v roke... Bi ^{red} ostali na cesti... Bi ne bilo škoda...?

KRANJC: Zdaj smo pod svobodnim soncem, kajne⁷. Ali veste, kaj je rekel Iztok v romanu Pod svobodnim

soncem? "Na prodaj nismo Sloveni nikdar!"

PREDSEDNIK SLP: Seveda ne. Za majhen denar pa sploh ne. Če bi pa živel ta Iztok v naših časih in ne v bizantinskih, bi morda rekel prav to. Na prodaj nismo Sloveni nikdar za majhen denar. In takrat še sploh niso imeli na mark in ne dopisništev...

CELCER: Kavica!

(Vstopi Biba z zavezano glavo.)

BIBA: Upam, da bo dobra, gospod minister!

PREDSEDNIK SLP: Kaj pa vi... mislim vidva... a so na vas tudi delali atentat...

BIBA: Ja. Njegova žena.

PREDSEDNIK SLP: In na vas...

KRANJC: Ja.

PREDSEDNIK SLP: Zakaj pa, zaboga?

KRANJC: Ker sem jo pokavsal.

PREDSEDNIK SLP: Bravo. Kot v ZDA. A ste vi Monika?

BIBA: Ne. Zakaj? *Biba um.*

KRANJC: Predvsem pa jaz nisem Clinton...

PREDSEDNIK SLP: Zdaj pa res grem... Čakajo me kmetje...

(Trkanje. Vstopi novinarka Tanja s snemalcem.)

TANJA: Gospod minister, samo kratko izjavo.

PREDSEDNIK SLP: V zvezi s čim?

TANJA: Ste se zadržali zaradi včerajšnjega članka gospoda Kranjca?

PREDSEDNIK SLP: Jaz nimam časa. Čakajo me kmetje na občini.

Potem bom šele dal izjavo za tisk.

- TANJA: Že... saj vem... čakala sem na občini...
pa sem izvedela, da ste se zadržali na svojo
željo...
- PREDSEDNIK SLP: Nimam časa... Naj da izjavo Celcer...
- CELCER: Kakšno izjavo? Jaz vas moram spremiti... (Gresta...)
- TANJA: Ali bi hoteli vi...
- KRANJC: Prav... kar hočete...
- TANJA: "Dragi gledalci, drage gledalke... Pravkar
je iz te uredniške sobice odiral minister za
informiranje in predsednik Slovenske liberalne
pomlad, gospod Poročnik. Ni želel dati izjave.
Tudi gospod urednik in direktor Celcer se ni
odzval... Zdaj sta pred našo kamero dva obvezana
uslužbenca Slovenske vigredi... Kaj se dogaja ^{in mes.}
Zakaj imata obvezane glave?
- KRANJC: Ker sva kavsala...
- BIBA: Tepec! (Gre.)
- TANJA: Ne snemaj, tepec... Viš, da je nor...

Peta slika

Doma pri Kranjčevih. Taja oblečena za odhod, Katka se igra na tleh z lego kockami.

- TAJA: Da boš šla ob pol devetih spat?!
- KATKA: Bom, mami! (Vendar se ne meni zelo za mamico.)
- TAJA: Da si boš umila zobe!
- KATKA: Ja.
- TAJA: In zjutraj te bo dedek peljal v vrtec.
- KATKA: Ja, mami. (Čez čas, ko pomisli.) Kaj ti ne boš spala tu?
- TAJA: Ne, jaz bom spala doma.
- KATKA: Z očijem?
- TAJA: Seveda.
- KATKA : Nisi več jezna nanj?
- TAJA: Ne.
- KAJTKA: Zakaj pa se ti je zlagal?
- TAJA: Ker je hotel iti na tekmo. Jaz pa nisem pustila.
- KATKA: Pa se te je bal?
- TAJA: Ja.
- KATKA Saj je velik? Zakaj se veliki ljudje bojijo?
Jaz se ne bom nikogar bala, ko bom velika.
- TAJA: Le kje hodi dedi? Zamudila bom večerjo z očijem!
- KATKA: Kje pa je babi?
- TAJA: Si pa radovedna! Odšla je k svoji mami?
- KATKA: Zakaj?
- TAJA: Ker jo je dedek užalil.
- KATKA: Ker je pokavsal Bibo?
- TAJA: Kako pa govorиш? In kaj sploh je to, ha, povej!
- KATKA: Ne vem. Ampak slišala sem, dedek je rekel.

TAJA: Dedeček je krasen, veš. A je malo nor!

KATKA: Ker govoriti resnico?

TAJA: Saj je sploh ne govoriti... Mislim nasploh.

KATKA: Samo, če meni obljubi!

TAJA: Ja... Ti si pa tudi tečna!

KATKA: Zakaj?

TAJA: Ker si mu rekla... mislim... da sta si prisegla.
To so norije!

KATKA: Kaj? Če govoristi resnico?

TAJA: Daj mir! (Gre k telefonu. Kliče.) Jure... Jure,
zdaj mora priti... Takoj bom... dedija čakamo,
ja. Ne, babice ni. Je pri svoji mami! Kaaj?
Nič, nič... ne, nista skregana...

KATKA: Se lažeš, mami?

TAJA: Potrpi trenutek... A je že tu... Se mi zdi...
Sem slišala avto...

KATKA: Ti si jezna na dedija, ker govoriti resnico in na
očija, ki se laže... Mamši, jaz nič ne razumem!

TAJA: Zdaj pa daj že mir s svojimi nrbijami! Igraj se!
(Vstopi Janez Kranjc s veliko sladkorno peno za Katko.) Obliž na čelu.)

TAJA: Kje pa hodiš? Čakam te! Moram ven na večerjo
z Juretom!

KRANJC: Dober večer... moja mala... Bo? (Ji da slaščico.)

KATKA: Bo, bo! Kaj imaš tu? (Ga prime za obliž.)

KRANJC: Nič. Ne večerjo z Juretom? Nista skregana?

TAJA: Ne, opravičil se mi je! Zdaj me vabi na mirovno
večerjo.

KATKA: Ne, dedi, da si pokavsal tisto... kako se ji reče...

TAJA: (Jo hoče udariti.) Ti, nehaj s tem...

KRANJC: Res, Katka, nehaj...!

KATKA: Ampak si jo, ne, dedi?!

KRANJC: Saj sem že rekел... ja...

KATKA: In kaj je to pokavsal, dedi!?

KRANJC: Saj boš izvedela še pravi čas.

KATKA: Bom vprašala tovarišico v vrtcu.

KRANJC: Mame ni?

KATKA: Ne. Je pri mami.

TAJA: Mama je pri mami. Ne bo se več vrnila... zaradi tebe in zaradi tebe... (Pokaže na očeta in hčer.)

KRANJC: ~~Jahentim male~~, saj imate v rodu to... mislim hoje in bege k materi...

TAJA: Sem že prepozna, da bi te poslušala. Odpeljš jo zjutraj v vrtec, prosim! Po njo bom šla jaz ali pa Jure! Velja? In ti spat ob pol devetih! In umit zobe! Jedla je že!

KATKA: (Ki liže peno.) Nisem, zdaj jem.

TAJA: Grozna sta! (Gre.)

KRANJC: Pa sva sama.

KATKA: Hvala Bogu!

KRANJC: Se bova lepo imela... Ampak ob pol devetih moraš v posteljo.

KATKA: Ob desetih.

KRANJC: Mami je rekla.

KATKA: Saj ne bo vedela!

KRANJC: Katka... se nisva zmenila... In danes, kako je bilo?
[Si kaj lagala?

KATKA: In ti, dedi, si lagal?

KRANJC: Mislim, da ne.

KATKA: Ne. In kako je bilo?

KRANJC: Slabo. In ti? Kakor je bilo?

KATKA: Dobro.

KRANJC: Si kaj lagala?

KATKA: Samo malo. A nisem sama kriva!

KRANJC: Kdo pa je kriv?

KATKA: Tovarišica Nuša.

KRANJC: Zakaj pa to?

KATKA: Saj veš, da ne maram kuhanega riža. Da bruham po njem. Rekla je, vse morate pojest. Nihče ne sme pustit. Kdor ne bo pojedel, ne bo šel na igrišče.

KRANJC: In?

KATKA: Najprej je Sara skrila riž pod krilo in šla na stranišče. Potem pa še jaz. Sva ga vrgli not in potegnili vodo. Ko je tovarišica vprašala, a ste vsi pojedli, je najprej Sara dvignila roko, potem pa še jaz... Nisem kriva.

KRANJC: Pa sva prisegla! Zakaj nisi šla k tovarišici in ji rekla, jaz ne morem jest riža, mi je slabo, ne bom jedla...?

KATKA: Saj ne bi pomagalo! In bala sem se.

KRANJC: Zakaj bala!?

KATKA: Ker sem majhna... Če bi bila velika, se ne bi. Tebi se ni treba bat, ker si velik.

KRANJC: No, ja... Zdaj pa hitro v pižamo in spat...
Pol devet je! Potem pa v posteljo!

KATKA: Prav. Ampak bom s postelje gledala televizijo.

KRANJC: Najprej umit in v pižamo... Greva... (Jo
odpelje v kopalnico. Zvoni na vratih...)

KATKA: Kdo je?

KRANJC: Umij se, preobleci in pridi reč lahko noč.
Pa boš videla, kdo je.

(Gre odpret. Vstopi Tomaž Novak.)

NOVAK: Serbus, stari. Saj sva se zmenila za nocoj.

KRANJC: Seveda! Sedi. Boš pir?

NOVAK: Imaš kaj konjaka?

KRANJC: (Postreže. Sede. Novak mu pomoli časopis.)

NOVAK: Poglej nekrolog. Res mi ne vseeno, kaj si
misliš... Veš, po eni strani se mi zdi, da smo
ga res ubili tudi mi kritiki.

KRANJC: (Bere.) Če drži, kar pišeš, je umrl najmanj
slovenski Moliere.

NOVAK: Saj je po svoje tudi bil.

KRANJC: (Odloži.) Jože, ne zajebavaj, no. Sam veš, da
je ta dvoličnost nekaj bednega. Ampak tak je
naš poklic. In tudi sam sem bil dvoličen do
tebe... V zvezi z Bibo. Kako je z njo?
Jo še boli glava. Pa moji Maši se je zmešalo.

NOVAK: Ah, nič, le obliž ima na čelu, kakor ti. Je
že v redu. Nervozna pa je, nervozna. Je šla
kupit valjar. Bojim se, da bo prišla sem.
Nad Mašo!

KRANJC: K sreči je ni doma. Ne bo valjarske vojne.

Poslušaj, zgodilo se je. Olajšanje je zame, da veš. Ne bo se ponovilo. Oprosti, stari!

NOVAK: Ni zakaj?

KRANJC: Je.

(Katka pride iz kopalnice.)

KATKA: Sem že, dedi!

KRANJC: Počakaj, samo spat jo spravim!

KATKA: Ne spat! Bom gledala televizijo!

KRANJC: Prav... a mami sva obljudila, da boš zaspala.

KATKA: Saj ne bo vedela! In tudi mama zaspi pri televiziji

(Kranjc vzame v roko prenosni televizor, za drugo prime Katko, jo odepeli v sobo, uredi televizor, pusti vrata odprta in se vrne k Novaku.)

KRANJC: Sem rekел, oprosti, stari. Ostaniva kljub temu kolegal. Ne bo se več ponovilo.

KOVAČ: Zakaj ne? Nimam nič proti. Še več, prosim te!

KRANJC: (Ga vrže pokonci! Gre k vratom, kjer spi Katka in skozi katera ^{ne vidi} utripanje ekranja, ter jih zapre.) Pa saj si nor! A prav razumem?

KOVAČ: Ne vznemirjaj se. Sedi!

KRANJC: Kako se naj ne vznemirjam! Si nor?!

(Katka odpre vrat a in smukne nazaj v posteljo.)

KOVAČ: Naj se ti izpovem! Še veš, da smo včasih hodili skup v nudistični kamp. Potem ti nisi več hotel tja, mene pa Biba še vedno sili.

KRANJC: In?

KOVAČ: In! Tam so vsi goli. Fantje, dekleta, žene.

KRANJC: Saj vem. Kaj hočeš?

- NOVAK: In sem opazil, da me ne vznemiri nobena ženska rit,
niti dekliška ritka. Dvigne pa se mi, ko gre mimo
mene fantič, z napetimi ritnicami...
- KRANJC: (Ga spet vrže pokonci.) Kaj? Ne boš rekel... Ti si...
- NOVAK: Ja... Mislim, da sem... Nekaj časa sem še poskušal z
Bibo... ampak^l da sem lahko, sem vmes mislil na kakega
fanta, na njegovo ritko... Zdaj pa se ne morem niti
več prisiliti... mislim za ženo...
- KRANJC: Pa Biba ve.
- NOVAK: Čuti... že celo leto.
- KRANJC: Potem me ne čudi... mislim... vseeno oprosti... vseeno
je jaz ne bi smel... smo le prijatelji.
- NOVAK: Hvala ti... saj razumeš... ženska v teh letih... Meni
je zelo ljubo. Zelo sem ti hvaležen. Tako ostane tako-
rekoč v familiji, mislim med prijatelji.
- KRANJC: Pa ti si nor!
- NOVAK: Ne! Nisem nor. Ampak^l drugačen kot ti!
- KRANJC: Nič več ne razumem.
- KATKA: Dedi... Na televiziji se dva lubčkata... Pridi gledat!
Je to^{ne} da kavsata...
- KRANJC: Katka! Ugasil bom. Zaspi! (Gre zapret vrata. Medtem
zvoni na vhodnih vratih.) Kdo je pa zdaj to?
(Gre odpret. Zakriči od presenečanja.)
Vi ste živi? Ali ste duh?
- RIBIČ: Je kritik Novak pri vas?
- NOVAK: (Spleza po kavču in zatuli.) Straaašit me je prišel.
Živ človek si ali si duh.
- RIBIČ: Živ, živ. Še kako.

- KRANJC: *Ali... ali ne vse to preveč za en sam dan?*
- RIBIČ: (Ki je malo nasekan. V rokah ima Slovensko vigrad.) Naj ga objamem, dobrotnika. Trideset let slaba kritika za slabo kritiko. Potem pa umrem za dva dni, pa sem... (bere) "slovenski Moliere", "nerazumljeni in zapostavljeni"... Naj se zahvalim, da ste bili tako povezani z menoj, da ste del mene... Z distance ste ugotovili, da sem naš največji komediograf... Hvala...
- NOVAK: Tako morbidno ste se pošalili... To je nemoralno. Patološko?!
- RIBIČ: A to pa ni patološko, da nam kritiki vse življenje pijete kri, potem pa se na naših groboh očiščujete in kesate!?
- KRANJC: Čestitam, mojster!
- RIBIČ: Ni zakaj! Sem rekел, spet me bojo raztrgali. Kaj, če bi malo umrl. Tri dni sem pil na vikendu, v javnost pa sem poslal osmrtnico... Hvala, hvala, gospod kritik... Trideset let sem čakal na to... (maha s časopisom...) Zdaj se grem zahvalit na radio...
- KATKA: Dedi, lahko tudi jaz vidim živega mrtveca...
- RIBIČ: Deklica, lepa, mala... poglej... in si zapomni... Umreti sem moral, da so me pohvalili... Da ne boš tudi ti taka... taka... kot so ti novinarji... Zbogom, moram naprej. Gospod kritik... še enkrat, hvala lepa...

- KRANJC: Boste kaj spili?
- RIBIČ: To pa... (Gre k mizice in izpije konjak iz obeh kozarcev...) Na onem svetu ti ne dajo niti kapljice... Čao! Zdaj se grem zahvaliti na radio. Tudi oni sò me kovali v nebo. Ko sem umrl... (Gre. pomaha...)
- KATKA: Dedi, ta stric pa je res smešen.
- KRANJC: Le spat, moja mala, le spat... V našem mestu straši... Ženske z valjarji, novinarji brez hrbtenice, politiki grabežljivci... Pojdi spat...
- KATKA: Dedi, je res, da ima laž kratke noge?
- KRANJC: Resnica pa še krajše... Veš... (Jo odpelje v sobo.)
- NOVAK: (Vzame v roke svoj časopis, bere...) Kaj naj naredim! Kaka blamaža! Celcer se bo drl name! Še rekel mi je, nekrolog lahko počaka... Bomo objavili jutri. Jaz pa; ne, mrtev je, ne more čakati na svojo satisfakcijo... Objavi! Zdaj pa imam! Najboljše, da grem kar v redakcijo... Tepec, jaz tepec... Najraje bi vzel dopust in nekam odpotoval...
- KRANJC: Na Kanarske otoke... Tam so mladi dečki... z lepimi ritnicami...
- NOVAK: Lepo te prosim, ne norčuj se! ~~Namanj~~ Ljudovrnik! (gr)
- KRANJC: (Sede za mizo, si nalije kozarec in izpije... Vzame v roke časopis... lista in bere...: "Najamemo pastirja, ki bi pet mesecov pasel čredo krav in ovac na planini. Plača po dogovoru. Ponudbe sporočite po telefonu 223344. Čisti zrak!" (Bere še enkrat... in se smeje...))

KATKA: Dedi, jaz ne morem spat... Sem lahko malo pri tebi!

KRANJC: Pridi sem, pridi... (Jo vzame v naročje...)

KATKA: Pravljico, dedi, tako tvojo...

KRANJC: Če boš potem zaspala... Toliko še moram narediti, telefonirati... prebrati... podpisati...

KATKA: Bom zaspala... bom... samo povej...

KRANJC: "Je bil enkrat kralj... imel je prelepo hčerko... in imel je veliko služabnikov... Služabniki so se mu prilizovali... ga kovali v nebo... bolj je postajal star, bolj so govorili, kako mladi ste videti... Prelepa hčerka je bila godna za možitev. Prihajali so snubci, vendar jim ni šlo za ljubezen, hoteli so le njegovo kraljestvo..."

KATKA: Princ tudi?

KRANJC: Počakaj, princ ſele pride... Kralju je bilo vsega dovolj. Nekega dne je rekел hčerki... Vsi se nama le prilizujejo, nihče ne govori resnice... Odidiva nekam drugam. Kjer ne bo pretvarjanja in laži... Šla sta v planine, kjer so pastirci pasli krave in ovce... Jedla sta žgance in mleko, spala na senu in bila prvič srečna... Nekega dne je prišel med njih princ, ki se je tudi naveličal svojega očeta in dvorjanov. Spogledal se je skraljično... (Vidi, da je Katka zaspala... Nesejo v njeno sobo... V tem tuli telefon... Steče kmnjemu...)

Ja... kabinet ministra... ne verjamem, mene...

Izvolite... Izvolite... Ne, ne bom podpisal, grem past krave... Ja, krave in ovce... (Odloži.)

KRANJC: Ja, v pravljici gre...

(Telefon...) Prosim? Seveda vem, da se je zezal. Živ je, ja, živ... Jože je v redakciji... Mi je povedal, ja... O fantovskih ritkah... Ja, me je prosil... Ne, ne bom, ne bom, hočeš še ~~uhvat~~ z valjarjem po glavi... Najdi si koga drugega... ! Kaj? Ne boš! Grem past krave... !

(Odloži. Vzame v roke ministrov intervju... Ga počasi trga... Telefon zvoni... Gre odložit... slušalko... Gre pogledat vnukinjo. Se vrne...) Tako sladko spi, niti ne ve več, da se je zlagala in prelomila besedo... Ampak ko bo velika, je rekla, da ne bo... In, ah, ko bomo Slovenci veliki... (Na vratih zvoni. Posluša. Zvonec.) Pojedem ^{se solti,} kdorkoli že se... (Ugasí luč, gre po prstih v Katkino sobo, zapre vrata...)